

С. В. Різник

Колективна безпека

КОЛЕКТИВНА БЕЗПЕКА – система закріплених у Статуті ООН норм міжнародного права, що регулює порядок колективного прийняття на державному рівні рішень щодо застосування сили з метою підтримання або відновлення міжнародного миру та безпеки. Термін «К. б.» запроваджено у практику міжнар. відносин 1922 у рамках *Ліги Націй*.

Після 2-ї світової війни, окрім Статуту ООН, він знайшов своє правове закріплення у низці ін. міжнар. документів, зокрема у Гельсин. Заключ. акті Народи з безпеки і співробітництва у Європі 1975. Центр. ідеєю К. б. є постійне підтримання балансу сил, яке полягає у перешкоджанні всіма країнами-чл. міжнар. співтовариства зброй. агресії з боку будь-якого чл. спільноти. Країни-учасниці К. б. зобов'язані безумовно прийняти існуючий статус-кво і відмовитися від застосування сили у ін. цілях, окрім як для захисту влас. тер.; домовитися про чітке визначення поняття «агресія», щоб при виникненні відповід. ситуації між ними не виникали розбіжності; бути готовими надати свої ЗС й фінанс. кошти для запобігання актам агресії, навіть якщо вони не зачіпають їхні власні інтереси або навіть їм суперечать; активно протидіяти будь-яким порушенням санкцій, запроваджених щодо країни, визнаної агресором. Спроби Ліги Націй створити систему К. б. зазнали невдачі саме через нездатність виконати ці умови.

Осн. організац.-правовою гарантією світ. К. б. виступає *Рада Безпеки ООН* – єдиний орган, який має право від імені ООН вдаватися до дій превентив. або примус. характеру, включаючи створення і застосування міжнар. ЗС. Вона визначає наявність будь-якої загрози мирові чи акту агресії, а її рішення мають обов'язк. характер. Система К. б. існує на універсал. та регіонал. рівнях. Осн. складові сучас. універсал. системи К. б.: заг.-визнані принципи та норми міжнар. права, найважливіший серед яких – заборона застосування сили чи погрози силою у міжнар. відносинах; розв'язання міжнар. спорів виключно мирними засобами; суверенна рівність держав; повага до осн. прав і свобод людини; невтручання держав у внутр. справи одна одної; мирне розв'язання міжнар. спорів; колективні заходи із роззброєння та запобігання актам агресії й усунення загрози мирові; заходи, спрямов. на зміцнення довіри між державами. Регіон. системи (НАТО, Афр. союз, Ліга араб. держав та ін.) є складовою міжнар. універсал. системи К. б. Пріоритет. напрям

їхньої діяльності – розв’язання міжнар. спорів мирним шляхом, оскільки примус. заходи регіон. організації К. б. можуть застосовувати лише за рішенням Ради Безпеки ООН.

Рекомендована література

1. Абаренков В. П., Красулин Б. П. Разоружение. Москва, 1988;
2. Ильин Ю. Д. Лекции по международному публичному праву. Х., 1996;
3. Вплив глобальних політичних, енергоресурсних та екологічних змін на воєнну безпеку держави. К., 2009.

Покликання на статтю:

Колективна безпека / С. В. Різник // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2014. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-5527>

2001-2023 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).